

СТРЕС ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Туманян П. К.

студентка 3 курсу ОР бакалавр
спеціальності 231 «Соціальна робота», ФПСР

Керівник: Варнава У. В.

к. психол. н., доц. кафедри соціальної роботи ФПСР

Тема стресу військовослужбовців внаслідок збройних конфліктів є насущною в українському суспільстві ще з 2014

року після окупації Кримського півострова та воєнних дій на території Донецької і Луганської областей [5]. Внаслідок повномасштабного вторгнення у 2022 році актуальність цієї теми підвищилась у рази, адже значна кількість українців та українок зараз захищають суверенність нашої держави і є незахищеними від руйнівного впливу стресогенних чинників, які продукує війна, на їх моральний стан та свідомість.

Під час виконання бойових завдань психіка військовослужбовців знаходиться у постійному стані кризи, тобто, довготривалому емоційному та розумовому стресі, який спричиняє значне перевантаження усіх систем функціонування особи [2]. Факторами, які можуть впливати на посилення впливу кризи на людину є: нечіткість деяких завдань і наказів керівництва, дефіцит та суперечливість інформації, висока відповідальність за прийняте рішення, вимушена самотність при виконанні бойових завдань, перший досвід взаємодії із певними видами летальної зброї, втомленість через витрату сил на пристосування до стресової обстановки, жорстокість ворога, а іноді і зовсім відсутність досвіду у екстрених ситуаціях [1].

Природньою реакцією на вище зазначені фактори є виникнення бойового стресу – процесу адаптації особи під час бойової обстановки, що спричиняє вичерпання функціонального резерву організму військового, його виснаження та дестабілізацію [3]. Недостатня увага проблемі бойового стресу та його затяжний вплив на особу згодом може призводити до такого феномену як посттравматичний стресовий розлад – розлад, який виникає у вигляді затяжної реакції на стресогенні чинники та є відповіддю організму на них [3]. Це явище може виникати навіть після закінчення травматичної дії і у цьому полягає його основна небезпека для загального стану та соціалізації військовослужбовця вже після закінчення ведення бойових дій, тобто, у мирному житті. Не дивлячись на таку підступність розладу, він має певні ознаки, які допоможуть вчасно розпізнати проблему та

надати кваліфіковану допомогу, а саме: емоційна чи вербальна агресивність та бажання застосовувати силовий тиск на оточуючих, невмотивована пильність, притуплення емоцій, галюцинації, безсоння, відчуття провини за збереження свого життя, аутоагресивна поведінка і суїцидальні думки, різка та стрімка реакція на будь-які несподіванки, зловживання адиктивними речовинами, підвищена тривожність, депресивні стани, порушення пам'яті та низька концентрація уваги [1].

Перелічивши основні проблеми з якими мають справу військовослужбовці, можна зазначити, що всі вони пов'язані з порушенням соціалізації та ризиком виникнення девіантної поведінки, яка несе загрозу не тільки особі, але й його родині та суспільству загалом. Згідно з цим можна зробити висновок, що саме соціальний працівник відіграє одну із провідних ролей у процесі реабілітації та соціалізації особистості. Напрямами роботи соціального працівника із цією категорією клієнтів соціальної роботи є виявлення осіб у групі ризику, робота з сім'ями та дітьми військових, психологічна підтримка, кваліфікована реабілітація та соціалізація, юридична допомога, направлення до органів державної влади чи громадських організацій та внесення змін у законодавстві стосовно даної категорії клієнтів. Реалізація переліченого може відбуватись як у оффлайн режимі та мати форми індивідуальної чи групової роботи, так і дистанційно через телефони довіри [4].

Окремим пунктом слід виділити саме профілактичну роботу соціального працівника, адже у такому стані учасники бойових дій є надзвичайно вразливими до девіантної поведінки. Основними заходами у цьому розділі допомоги є соціально педагогічна робота із сім'ями військових, організація культурного дозвілля клієнта та формування основ щодо здорового способу життя, корекція агресивної поведінки, проведення тренінгів та арттерапії. Форма може бути як індивідуальною, так і у вигляді груп взаємодопомоги,

де кожен військовий має змогу поділитись власним досвідом з іншими. Системність, оптимальність, комплексність та гнучкість – основні принципи роботи, на які соціальному працівнику слід покладатися під час такого довготривалого, але надзвичайно важливого процесу як профілактика девіацій.

Отже, висвітливши проблематику такої теми як стрес учасників бойових дій, можна дійти до висновку, що не дивлячись на свою загартованість, витривалість та сміливість, військові є надзвичайно вразливими до негативних наслідків впливу стресу не тільки на їх поточний стан, але й на все подальше життя, адже наслідки можуть бути фатальними та мати соціально-небезпечний характер. Саме тому кваліфікована реабілітація та поширення цієї теми в інформаційному просторі є ключом у вирішенні даної проблеми та може забезпечити якісне та повноцінне життя не тільки військовослужбовців, але й українського суспільства загалом.

Література:

1. Блінов О. А. Психологія бойової психічної травми : монографія Київ: Талком, 2016. 246 С.
2. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с.
3. Наказ Міністерства Оборони України "Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах" від 11.12.2019 №629 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16#Text>
4. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: навчальний посібник / Мітіна С. В., Белавін С. П., Орловська О. А., Журавель О. П., Стеблянко О. Г. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 436с.

5. Хлівнюк Т.П., Кулава К.О. Методи соціального консультування різних категорій сімей та осіб. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Педагогіки і психології. 2021. № 67 – С. 122-127. ISSN 2415-7872